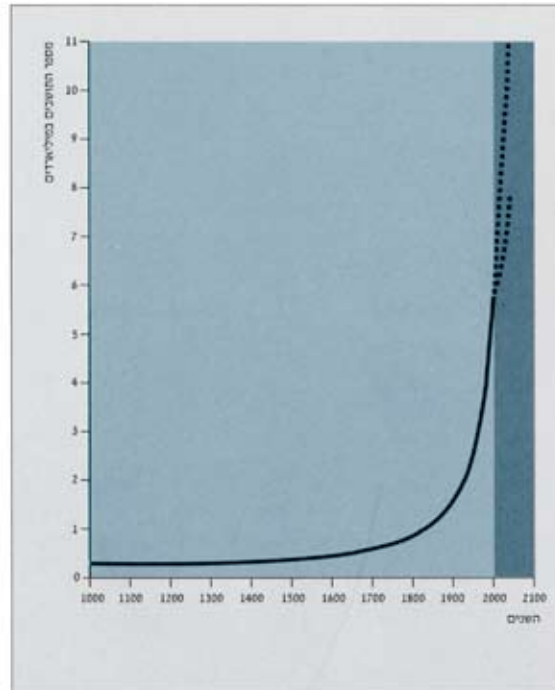
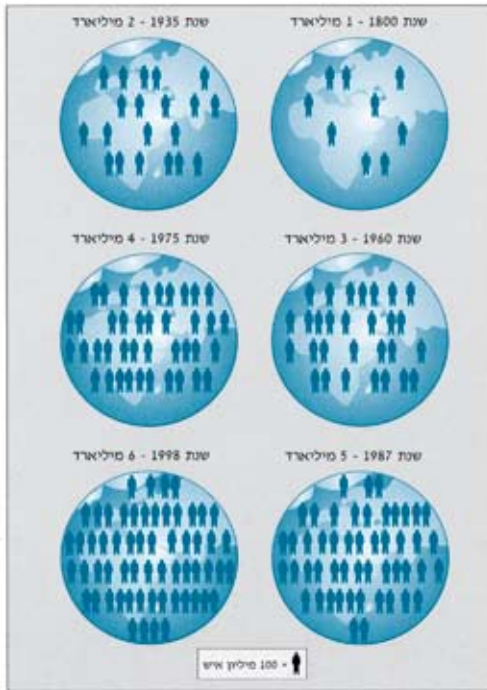

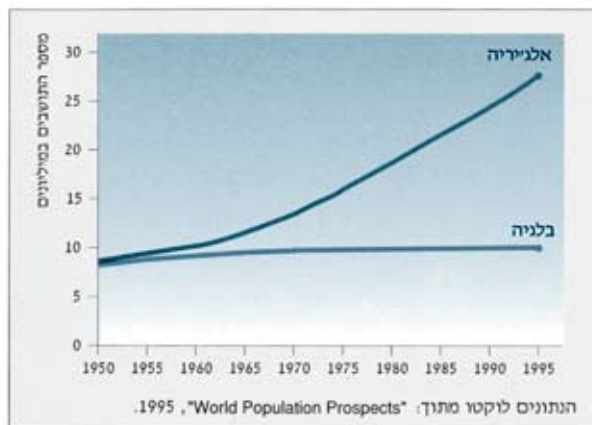
גידול אוכלוסיית העולם

א. גידול האוכלוסייה משנת 1000 ועד שנת 1998
 ב. גידול האוכלוסייה מ-1 מיליארד ל-6 מיליארד, 1800 - 1998

ד. גידול אוכלוסייה מהיר מתרחש דווקא במדינות העניות של העולם - מדינות שרמתן הכלכלית והטכנולוגית נמוכה, והגידול המהיר מחמיר את מצבן עוד יותר. כאשר מדברים על התפוצצות האוכלוסייה בעולם מתכוונים בעיקר למתרחש במדינות אלו, המכונות "מדינות מתפתחות". גידול אטי של האוכלוסייה מתרחש במדינות שרמתן הכלכלית והטכנולוגית גבוהה והן מכונות "מדינות מפותחות", ובהן חיים רק כ-25% מתושבי העולם.

ג. גידול האוכלוסייה באלג'יריה (אפריקה) ובבלגיה (אירופה), 1950-1995

אסתר רפ וצביה פיין, אנשים במרחב - פרקים בגיאוגרפיה של אוכלוסיית העולם, המרכז לטכנולוגיה חינוכית תשנ"ו, עמ' 63

שאלות הבנה [פרשנות והיסק - 1, 2, 4, 5; הערכה וביקורת - 3]

1. בהסבר לתרשים א נכתב בספר, בין היתר, כך: "צופים שבשנת 2030 יחיו על פני כדור הארץ בין 8 ל-11 מיליארד בני אדם".
איך לומדים זאת מן התרשים: הסבירו.
2. א. בחרו באפשרות הנכונה: בתרשים ב טווח השנים בין עיגול גלובוס אחד למשנהו הוא – קבוע / הולך ופוחת / הולך וגדל / אינו שיטתי.
ב. על איזו מגמה בגידול אוכלוסיית העולם ניתן ללמוד מכך?
ג. איך מיוצגת מגמה זו בתרשים א?
3. ליאת אמרה שהיא מעדיפה את דרך ההיצג של תרשים א, ואילו רונן העדיף את דרך ההיצג של תרשים ב.
מה יכול להיות הנימוק של כל אחד מהם?
4. ליאת אמרה שתרשים ג הוא דוגמה למידע שבתרשימים א ו-ב.
רונן אמר שתרשים ג מתייחס להיבט אחר הקשור לגידול האוכלוסייה, שאינו בא לידי ביטוי בתרשימים א ו-ב.
מי מהם צודק? נמקו את קביעתכם.
5. כיום מקובל לראות בגידול אוכלוסיית העולם תופעה בלתי רצויה.
האם אפשר ללמוד על כך ממקורות המידע א-ד? הסבירו ופרטו.

הבעה ואוצר מילים

5. משפחה קטנה, משפחה גדולה
ראיינו שני אנשים – אחד ממשפחה גדולה ואחד ממשפחה קטנה – על הרגשותיהם, על חוויותיהם ועל תנאי החיים במשפחתם.
תוכלו להכין רשימה של שאלות לקראת הריאיון. ערכו את דבריהם; תוכלו לנסח את הדברים בגוף ראשון או להביאם כשאלות ותשובות.
אפשר להכין פרויקט כיתתי בנושא זה, ובעקבותיו לערוך דיון בסוגיה "משפחה קטנה, משפחה גדולה".
6. אנשים לא מעטים המתגוררים בערים גדולות חולמים לעבור למקום הרחוק מיישוב צפוף.
כתבו מאמר ובו דונו ביתרונות ובחסרונות שבכל אחד מסגנונות החיים האלה, והביעו את העדפתכם.
7. בקטע ד נזכר המונח "מדינות מתפתחות". בעבר נהגו להשתמש במונח "מדינות נחשלות".
השוו בין שני המונחים מבחינת המשמעות היסודית של המילים 'מתפתח' ו'נחשל', ומבחינת הקונוטציה; הסבירו מדוע הומר שם התואר ששימש בעבר ('נחשלות') בשם התואר 'מתפתחות'.
8. למה הכוונה במונח "התפוצצות האוכלוסייה" (קטע ד)?
מהו האפקט הריגושי של מונח זה בהתחשב בשדה הסמנטי שממנו הוא לקוח? פרטו.

"עמוד שער ימין"

"עמוד שער שמאל"

כתבת בעיתון

על כתבות בעיתון

בעיתון נוכל למצוא טקסטים מסוגים שונים: ידיעה, כתבה, מאמר עמדה, מודעה, מכתב למערכת ועוד. קשה להגדיר כתבה, מפני שהיא כוללת כתיבות מגוונות למטרות מגוונות – מתן מידע, תיאור וסיפור, דיון בסוגיה מהיבטים שונים, הצגת עמדות שונות בסוגיה מסוימת, והצגת עמדה מסוימת על בסיס תחקיר.

לכתיבת הכתבה יש בדרך כלל מניע אקטואלי: אירוע שהתרחש, פרסום מרעיש, נושא שעלה בחדשות או שיש לו ערך חדשותי, עניין רלוונטי ללוח השנה.

אפשר להבחין בין כתבות רחבות היקף הנדפסות במוסף של העיתון ובין כתבות המשולבות בעמודים הראשיים של עיתון יומי והיקפן מוגבל יחסית. הכתבות מן הקבוצה הראשונה נפרסות על כמה מפתחים מלוות באמצעים חזותיים כמו תצלומים וגריינים (טיזרים). הכתבות מן הקבוצה השנייה קרובות אל הידיעה החדשותית אך חורגות מתחום החדשות במובן הצר והמידי של המושג (אירועים שהתרחשו ביממה האחרונה). בקבוצה זו אפשר למצוא כתבות על דמויות מן החדשות ועל אנשים מפורסמים וכתבות שעוסקות בנושאים חברתיים, תרבותיים, כלכליים, מדעיים וכדומה – שיש בהם עניין לקוראים, שיש בהם כדי להרחיב את ידיעתם ואת השכלתם הכללית או שיש בהם היבטים מעשיים. הכתבות הללו פורסות יריעה רחבה יחסית בנושא הנדון.

עוד אפשר להשוות בין כתבות שעניינן הצגת עמדות שונות וניתוח תופעה חברתית ובין מאמרי עמדה המתפרסמים בעיתון. ההבדל העיקרי הוא במוען. את המאמר כותב בעל העמדה עצמו, ואילו את הכתבה מכין כתב העיתון על סמך מקורות מידע – טקסטים שהתפרסמו, ראיונות עם מומחים, תחקיר וכדומה. לרוב הכתב מביא כמה עמדות בנושא, או פונה אל גורמים שנמתחה עליהם ביקורת בכתבה ומביא את תגובתם. כותב מאמר העמדה מעוניין לשכנע את הקוראים בעמדתו, ואילו הכתב מעוניין להציג תמונה רחבה של הנושא מהיבטים שונים ולתת ביטוי לחילוקי דעות ולעמדות סותרות. עם זאת לא מן הנמנע שהכתבה תהיה מגמתית ותיתן משקל רב יותר לעמדה מסוימת.

דיווח על מחקר

אחד מסוגי הכתבות, הרווח למדי בעיתונים היומיים, הוא דיווח על מחקר מדעי שהתפרסם בכתב עת מדעי, לעתים קרובות בחוץ לארץ. הכתבה מביאה לידיעת הציבור הרחב את הממצאים הבולטים והמעניינים של המחקר ומדגישה את המסקנות ואת ההשתמעויות המעשיות שעולות ממנו. לעתים הכתב מסתפק בקריאת המחקר בכתב העת המדעי או בקריאת כתבה שהתפרסמה עליו בעיתוני חוץ, ולעתים הוא אף מראיין את החוקר ומביא מדבריו.

לעתים קרובות מצורף לכתבה היצג גרפי – תרשים, טבלה ואף איור, ומובאים בו ממצאים מן המחקר. ההיצג הגרפי מקל על הקוראים לקלוט את נתוני המחקר.

כשקוראים בעיתון יומי דיווח על מחקר צריך לזכור שמוסר המידע – הכתב – אינו איש המקצוע שעסק במחקר, אלא הוא המתווך בין מקור המידע ובין הקוראים. המידע מובא אפוא מְגֵלִי שני ולעתים מכלי שלישי תוך דלייה ותמצות של פרטים שנראו בעיני הכתב מושכים ומעניינים. יש

אפוא לקרוא את הדברים בזהירות, ולהביא בחשבון שדברים לא מובנים או פערים במחקר כפי שהוא מוצג בעיתון אינם בהכרח כך במחקר המקורי. בהכנת עבודת חקר אין די בהסתמכות על כתבות מן הסוג הזה, אלא רצוי להגיע אל הפרסום המקורי של המחקר.

המשימות הכלולות בחטיבה זו:

דיווח על מחקר

24. מי יכול להרשות לעצמו להיות חולה	איתור מידע
25. עישון פסיבי פוגע בחתולים	פרשנות והיסק; הערכה וביקורת
26. הרופא המושלם	פרשנות והיסק; הערכה וביקורת
27. דמות המתנדב	איתור מידע; פרשנות והיסק

תיאור וביקורת

28. נתב"ג 2000	שלושת הממדים
29. ארץ הצרכנים הבלתי מוגבלים	פרשנות והיסק; הערכה וביקורת

פעילות מקדימה

הביאו מן העיתונים שתי כתבות המדווחות על מחקר.

- ציינו את תחום הידע שהמחקר משתייך אליו.
- דלו מן הכתבה פרטים על המחקר: שם החוקר או החוקרים / הגוף המחקרי / מקור הפרסום.
- אילו ממצאים במחקר הכתב מבליט? למה לפי דעתכם הוא מבליט דווקא את הממצאים האלה?
- ציינו עניינים שאינם ברורים לכם מן הכתבה. נסחו אותם כשאלות שיופנו אל החוקרים שערכו את המחקר.